

CÁC DÂN TỘC Ở VIỆT NAM TẬP 1: NHÓM NGÔN NGỮ VIỆT - MƯỜNG*

NGUYỄN ANH TUẤN

Việc tổng kết thành tựu nghiên cứu các vấn đề theo tộc người ở Việt Nam từ lâu là một khoảng trống trong ngành Nhân học/Dân tộc học. Từ sau sự hiện diện của bộ sách “Các dân tộc ít người ở Việt Nam” (tập 1 xuất bản năm 1978 và tập 2 xuất bản năm 1984), ngành Dân tộc học Việt Nam chưa có thêm một công trình nghiên cứu tổng thể các mặt lịch sử, kinh tế, văn hóa xã hội của 54 dân tộc ở Việt Nam trong tiến trình đổi thay từ Đổi mới (năm 1986) đến nay. Tập 1: Nhóm ngôn ngữ Việt - Mường thuộc bộ sách *Các dân tộc ở Việt Nam* do PGS. TS. Vương Xuân Tình làm chủ biên là sự bù lấp quan trọng, xác đáng đối với yêu cầu học thuật, nghiên cứu dân tộc học/nhân học và thực tiễn tại Việt Nam. Cuốn sách là thành quả triển khai nghiên cứu trong nhiều năm (từ năm 2012 đến nay), dựa trên kết quả của hệ đề tài nghiên cứu cấp cơ sở, Hội nghị Thông báo Dân tộc học (2012 - 2014) và các thành tựu nghiên cứu của các nhà nghiên cứu ở trong và ngoài Viện Dân tộc học.

Các dân tộc ở Việt Nam là bộ sách theo đuổi mục tiêu mang tầm vóc, quy mô lớn nhất từ trước đến nay về tổng quan 54

dân tộc ở Việt Nam. Theo đó, trên phương diện học thuật, bộ sách này góp phần tổng kết tình hình nghiên cứu, xem xét sự phát triển và biến đổi kinh tế - xã hội của các tộc người, xác định những vấn đề đã, đang và sẽ đặt ra của các tộc người về phát triển trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế. Ngoài ra, bộ sách hướng tới mục tiêu xã hội là góp phần nâng cao nhận thức về vấn đề tộc người ở nước ta trong thời gian 30 năm trở lại đây, tạo dựng cơ sở khoa học cho việc xây dựng chính sách dân tộc ở Việt Nam trong giai đoạn mới, tăng cường hợp tác và đào tạo giữa Viện Dân tộc học và các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước về vấn đề dân tộc.

Tập 1 giới thiệu về các dân tộc thuộc nhóm ngôn ngữ Việt - Mường, ngoài phần mở đầu trình bày tổng luận nghiên cứu tộc người và một số vấn đề về dân tộc ở Việt Nam từ năm 1986 đến nay, sách gồm 4 phần bàn về 4 dân tộc: Kinh (Việt), Mường, Thổ và Chứt. PGS. TS. Vương Xuân Tình trong phần tổng luận nhận định rằng, việc nghiên cứu tộc người ở Việt Nam từ năm 1986 đến nay có một vị thế quan trọng, dành được sự quan tâm nghiên cứu, do đó việc tổng kết

* Vương Xuân Tình (Chủ biên) (2015), *Các dân tộc ở Việt Nam: Tập 1: Nhóm ngôn ngữ Việt - Mường*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 764 trang, khổ 16 x 24cm.

ngiên cứu những thành tựu liên quan là một nhu cầu tất yếu. Trong công tác nghiên cứu tộc người kể từ năm 1986 đến nay, đã có một số bất cập, như sự thiên lệch trong nghiên cứu trên ba phương diện: tộc người, địa bàn và vấn đề nghiên cứu. Từ đây, tác giả khoanh vùng ba vấn đề lớn cần chú ý gồm: (i) chính sách dân tộc, (ii) sự biến đổi kinh tế - xã hội của các dân tộc, và (iii) quan hệ tộc người.

Ở tập 1 bộ sách *Các dân tộc ở Việt Nam*, lần đầu tiên dân tộc Kinh (Việt) được biên soạn tổng thể nên tác giả và chủ biên đã xây dựng cách trình bày riêng. PGS. TS. Bùi Xuân Đính, ngoài giới thiệu về tộc người Kinh, còn tiếp cận nghiên cứu tộc người dựa theo khu vực: người Việt ở đồng bằng và miền núi (khu vực Đông Bắc, Tây Bắc, và Tây Nguyên). Tác giả kết luận rằng người Kinh (Việt), từ năm 1986 đến nay, bên cạnh sự thể hiện rõ nét vai trò của mình, đã và đang đứng trước bốn thách thức lớn lao trên các lĩnh vực: (i) kinh tế, (ii) sự phát triển không đều giữa các vùng, (iii) bảo tộc văn hóa tộc người trước các tác động của toàn cầu hóa và hội nhập, (iv) lợi dụng vấn đề dân tộc vào mưu đồ diễn biến hòa bình.

Phần nội dung liên quan đến ba dân tộc Mường, Thổ và Chứt được các tác giả triển khai theo các mục nội dung gồm: tình hình nghiên cứu về tộc người (từ 1986 đến nay); địa bàn cư trú, lịch sử tộc người và tộc danh; hoạt động kinh tế; đời sống xã hội; đời sống văn hóa; phong tục tập quán, xu hướng biến đổi và những vấn đề đặt ra hiện nay. PGS. TS. Nguyễn Ngọc Thanh chỉ ra năm điểm lớn về sự biến đổi các mặt đời sống kinh tế, xã hội và văn hóa của người Mường. Ông nhận định, trong những năm gần đây, văn hóa Mường có không ít biến đổi từ trang

phục, nhà cửa, làng bản đến phong tục tập quán, văn hóa dân gian. Những đổi thay to lớn này làm thay đổi bộ mặt đất Mường nhưng các nếp sống mang màu sắc Mường vẫn tiềm ẩn sức sống trong các thung lũng. Về dân tộc Thổ, nhóm tác giả Bùi Xuân Đính, Tạ Thị Tâm, Bùi Minh Thuận cung cấp cho độc giả năm kết luận chính yếu, đánh giá chung dân tộc Thổ vẫn tiếp tục đứng trước những khó khăn, thách thức, đặc biệt là sự chênh lệch về phát triển giữa các nhóm tộc người ở vùng thấp và vùng cao. Trần Thị Hồng Yến và Nguyễn Văn Mạnh khảo luận những biến đổi về kinh tế - xã hội văn hóa của dân tộc Chứt. Các tác giả này nhận định rằng sự thay đổi về mọi mặt của người Chứt (từ năm 1986 đến nay) có nhiều nguyên nhân, nhưng quan trọng nhất là do tác động từ những chủ trương, đường lối chính sách của Nhà nước.

“*Các dân tộc ở Việt Nam: Tập 1: Nhóm ngôn ngữ Việt - Mường*” là công trình nghiên cứu có giá trị không chỉ đối với ngành Dân tộc học/Nhân học Việt Nam mà còn có ý nghĩa thiết thực đối với việc phát triển vùng các tộc người ở Việt Nam. Đây là một hợp tuyển trình bày tổng quan nghiên cứu chất lượng về mặt chuyên môn, thể hiện tâm huyết nghiên cứu của các tác giả và cơ quan chủ quản Viện Dân tộc học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. Do bối cảnh nên cấu trúc và bố cục nội dung liên quan đến các dân tộc được nghiên cứu đôi chỗ có sự khác biệt nhưng về tổng thể, các nội dung đã giải quyết trọn vẹn mục tiêu nghiên cứu đề ra. Cuốn sách này xứng đáng là một tài liệu tham khảo thiết yếu không thể bỏ qua liên quan đến các vấn đề về tộc người thuộc nhóm ngôn ngữ Việt - Mường ở Việt Nam trên cả phương diện học thuật và ứng dụng thực tiễn.